

Nuoren elämä suhteisena ja yhteisöasiantuntijuuden tarve.
Tarkastelu case-itsetuhon kautta (Kiuru 2017, tulossa)

HANNA KIURU

VTT (SOSIAALITYÖ)

HANNA.KIURU@HUMAK.FI

LEHTORI, YHTEISÖPEDAGOGIIKKA, TKI-KESKUS, TKU, HUMAK
KOORDINAATTORI, SATA OMENAPUUTA - MONINUORINEN SUOMI -HANKE

SOSIAALIPEDAGOGIIKAN PÄIVÄT 6.-7.4.2017

NUOREN KIRJOITAMA

”Nuoruusaika on sitä aikaa, että kaipaisi ystävää. Sellaista ´bestistä`, joka olisi kaikki kaikessa ja sä olisit sille kaikki kaikessa. Mutta mä oon näissä tarinoissa aina se surkea ja hyljätty. Mä oon riippuvainen muista ihmisistä, mutta kukaan ei ole musta. Mä en selviäisi ilman tiettyjä ihmisiä, mutta kukaan ei menettäisi mitään, jos mua ei olisikaan. Tämmöinen saa tuntemaan itsensä turhaksi. (päiväkirja, Maarit.) ”

NUOREN ELÄMÄ SUHTEISENA JA YHTEISÖASIAANTUNTIJUUDEN TARVE. TARKASTELU CASE-ITSETUHOON KAUTTA (KIURU 2017, TULOSSA)

- Tarkastelen artikkelissa nuoren elämän rakentumista suhteisena ja sosiaalisten suhteiden merkitystä nuoren elämälle ja kasvulle.
- Näiden ajatusten pohjalta kysyn, millaista ammatillista osaamista nuoren kohtaamisessa tarvitaan, että kokonaiskuva tämän todellisuudesta muodostuu, ja tasapainoista kasvua on mahdollista tukea.
- Artikkelin kiinnittyminen case-itsetuhoon kuvastaa, miten merkityksellisiä sosiaaliset suhteet ovat nuorelle, ja miten tuhoava vaikutus niihin paikantuvilla ongelmilla voi olla.

NUOREN ELÄMÄ SUHTEISENA JA YHTEISÖASIAANTUNTIJUUDEN TARVE. TARKASTELU CASE-ITSETUHOON KAUTTA (KIURU 2017, TULOSSA)

- Koska jäsenän nuoren elämää erityisesti sosiaalisena tapahtumakulkuna, kysymys ammattillisesta osaamisesta liittyy sosiaalisen ja kasvatuksellisen otteen toteutumiseen.
- Artikkelin perustuu väitöstudiumukseeni ”Tragedian tarina. Nuoren itsemurhaan päättynyt elämä vanhemman kertomana”, jossa tutkimustehtävänä oli itsemurhan tehneen lapsen vanhempien subjektiivisten kokemusten tavoittaminen narratiivisen haastattelun keinoin (Kiuru 2015).

Aineisto ja menetelmät (Kiuru 2015)

- Aineisto
 - Pääaineisto: vanhempien kerronnalliset haastattelut (11 äitiä ja 3 isää)
 - Täydentävä aineisto: vanhempien kanssa käydyt sähköpostikeskustelut sekä heidän antama kirjallinen lisämateriaali (vanhempien omia muistelmia, heidän itsemurhan tehneiden lasten päiväkirjamerkintöjä ja jäähyväiskirjeitä)
- Menetelmät
 - Analysointi on väljästi ymmärrettynä aineistolähtöinen, kerättyä aineistoa käsitellään kokonaisuutena
 - Perustuu narratiivisuuden ja sisällön analyysin suomiin mahdollisuuksiin
 - Tukeutuu myös elämäkerralliseen näkökulmaan aineiston luonteesta johtuen

VANHEMPIEN KERTOMUKSISTA JÄSENTYNEET TARINAT (KIURU 2015)

- Analyysin ja tulkinnan kohteena on surevan ja syyllisyyden kuormittaman vanhemman yhdessä tutkijan kanssa rakentama kertomus nuoren elämästä
- **Läpileikkaavana kysymyksenä; miten paljon toisen toimijan kokemuksellisuutta on mahdollista tavoittaa (vanhempi vs. nuori; ammattiauttaja vs. nuori)?**
- Syyllisyys vs. syyttäminen
 - Menetetyn nuoren **elämäntarina**
 - **Elämän ja kuoleman sisällöt ja merkitykset**
 - Menetetyn nuoren **tragedian tarina**
 - **Ennusmerkit ja varjelevat tekijät, auttamistyön merkityksellistyminen**
 - Vanhemman **selviytymistarina**
 - **Varjelevat tekijät, auttamistyön merkityksellistyminen**

VANHEMPIEN KERTOMUSTEN MAHDOLLISTAMAT TULKINNAT (KIURU 2017, TULOSSA)

- Haastatteluiden avulla on syntynyt kerronnallinen aineisto, joka kertoo keskiluokkaisten nuorten itsemurhaan päättyneestä elämästä heidän vanhempiansa tulkitsemana.
- Keskiluokkaiseen toimijoihin kohdistunut tutkimus on jäänyt sosiaalityön tutkimuskentän marginaaliin. He ohittuvat helposti, jotka päällisin puolin pärjäävät hyvin.
- Tarkastelun kohdentaminen keskiluokkaiseen nuoriin ja perheisiin nostaa esiin ehkäisevän työn merkityksen, joka on osaltaan kiinnostuksen kohteena tässä artikkelissa.

VANHEMPIEN KERTOMUSTEN MAHDOLLISTAMAT TULKINNAT (KIURU 2017, TULOSSA)

- Vanhempien kertomukset tarjoavat tietynasteisen pääsyn menetetyn nuoren elämään ja todellisuuteen.
- Vanhempien kertomusten avulla voidaan tehdä tulkintoja siitä, millaisena nuori on kokenut sosiaaliset suhteensa ja osallisuutensa eri yhteisöissä.
- Sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat itsetuhoisuuteen.

ASiantuntijuuden Painotukset (KIURU 2017, Tulossa)

- Nuoren elämän tarkastelu suhteisena ja tämän kuuluminen erilaisiin yhteisöihin sekä verkostoihin nostaa esiin tarpeen moniammatillisen yhteistyön tiivistämiselle ja yhteisöasiantuntijuudelle.
- Sosiaalisen ja kasvatuksellisen otteen asiantuntijat toimivat nuoruuden kentillä limittäin ja rinnakkain. Ammatillisen toiminnan perustana oleva viitekehys ja itseymmärrys muodostuvat eri aloilla erilaisista jäsennyksistä.
- Tällöin yhteisöasiantuntijuudessa oleelliseksi määrittyy kasvatuksellinen ote ja vuorovaikutusosaaminen niin yksilö- kuin yhteisötasolla, taito kohdata nuoren ehdoilla, ymmärrys nuoren erilaisista yhteisöistä ja pääsy niihin.

Vanhempien kertomaa

- ”Et kyllä minä tätä osasin, silleen niinku hänen puheistaan... Olin ihan jo ajatellut, että se saattaa vielä joskus toteuttaa...”
- ”Niin mulla on semmoinen usko, ettei se ole [lapsen nimi] päätös ollut sillä tavalla, se ei ole ollut syvä halu. Mä en usko siihen vieläkään.”
- ”Kun me oltiin miehen kanssa samalla viikolla puhuttu, että meidän asiat on niin hyvin.”
- ”Jollain lailla ymmärrän sen, tuskan, mikä ajoi [lapsen nimi] niin epätoivoiseen tekoon. Niin moni tiesi, kukaan ei tiennyt mitään...”
- ”Jos joku olisi sanonut minulle 25 vuotta sitten, että poikasi tekee itsemurhan, en olisi uskonut. Minun poikani? Minähän rakastan lapsiani niin kuin vain äiti voi rakastaa! Jos niillä on joku hätä, niin ne tulevat kertomaan minulle. Minähän olen niiden äiti.”
- ”- - Silti minun poikani teki itsemurhan 25-vuotiaana. Hän ei koskaan kertonut minulle, kuinka paha hänen oli olla - - Viimeisenä iltanaan hän sanoi minulle hyvää yötä. En minä ymmärtänyt, että ne olivat lopulliset hyvästit. En tainnut ymmärtää paljon muutakaan.”

Vanhempien kertomaa

- *”Haluttais, että vanhemmat niinku huomaisi ajoissa semmoisia ajatuksia, mitä me ei pystytty huomaamaan. Semmoinen niinku, joku semmoinen ajatus meillä on, että toivottavasti tää [lapsen nimi] kuolema ei ollut turha.”*
- *”Olen vakuuttunut, että itsemurhia voidaan ehkäistä jakamalla tietoa oireista ja niiden esiintymismuodoista, jotta uhkatilanteita tunnistetaan ja niihin voidaan puuttua.”*
- *”Mut kyllä mä ajattelen sillä tavalla, että tää on ollut ihan hirmu iso koulu, mutta että tän kanssa voi selvitä. - - Minulla on lapsi, joka on kuollut. Kyllä mä joskus mietin, että jos mä en tästä selviä niin miten ihmiset selviää, esimerkiksi jotka tulee tuolta Jugoslavian sodasta, jossa niinku on tapettu ja raiskattu ja kidutettu ja siis niin kuin, jotenkin se, että minähän olen vain menettänyt.”*
- *”Mä niin lämpimästi suosittelisin jokaiselle, että jokainen niin kuin uppoutuu siihen lapseensa, jotta se muodostuu se kokonaiskäsitys ja -kuva itselle. Että eihän tätä multa voi kukaan varastaa. Kukaan ei voi viedä multa tätä. Että tämä ei mene mihinkään. Ja sit mä koin itseni niin hirveän onnekkaaksi sitten jossakin vaiheessa jo, kun mä ajattelin sitä, että mä olen saanut 19 vuotta sen lapsen pitää. - - Niin mä jotenkin päätin tehdä siitä selviytymistarinan, että tätä multa ei voi viedä kukaan.”*

Nuorten kirjoittamaa

- ”Mä haluan, että mua rakastetaan, ja että musta pidetään huolta. Mutta mä en näe tulevaisuutta. (päiväkirja, Kalevi.)”
- ”Mulla kaikkein vahvin murrosiän kasvamiseen liittyvä asia on kuitenkin vahva irrallisuuden tunne. Tuntuu, etten kuulu minnekään - - Useimmissa kaveriporukoissa tunnen itseni ulkopuoliseksi. (päiväkirja, Maarit.)”
- ”- -Ja mun on vaikea uskoo, että tää olo johtuu todennäköisesti murrosiän irrallisuuden tunteesta. Tää tuntuu niin lopulliselle. (päiväkirja, Maarit I 6v.)”
- ”Mua pelottaa ku en oikeasti enää jaksa. Nyt mä tiedän miltä tuntuu olla lasi, joka hajoaa. (jäähdyäiset vanhemmille, Maarit I 6v.)”

KULTTUURIN JA YHTEISKUNNALLISTEN ARVOJEN MERKITYS HERKÄN NUOREN ELÄMÄLLE (KIURU 2017, TULOSSA)

- Persoonan riskitekijöiksi määrittyivät nuoren herkkyys, kiltteys, tunnollisuus ja pedanttius.
- Merkittäviksi teemoiksi nuorten elämäntarinoista nousivat vaatimukset ja suoritukset sekä nuoren niistä mahdollisesti tekemät tulkinnat ja antamat merkitykset itselleen.
- Epäonnistumisen pelko oli voinut olla suuri.
- Kokoavasti voidaan todeta, että vallitsevalla kulttuurilla on suuri merkitys nuoren kasvun prosesseille.
- Miten vahvistetaan nuoren uskoa elämän kantavuuteen?

AUTTAMISTYÖN MERKITYKSELLISTYMINEN (KIURU 2015)

- Menetetyn nuoren tragedian tarina kertoo itsetuho­prosessista vanhemman syyllisyyden ja muiden syyttämisen sävyttämänä tapahtumakulkuna.
- Kertomuksissa vanhemmat arvioivat omia tekemisiään ja tekemättä jättämisiään sekä kuvasivat nuoren elämästä tämän kuoleman jälkeen paljastuneita asioita.
- Vanhemmat kohdistivat palvelujärjestelmään vahvaa kritiikkiä; kertomuksissa oli läsnä vihan, pettymyksen, epäoikeudenmukaisuuden ja ulkopuolelle jäämisen tuntemuksia.

KOHTAAMISET PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ ENNEN NUOREN KUOLEMAA (KIURU 2017, TULOSSA)

- Nuoren kuolemaa edeltäneistä olosuhteista ja viimeisistä vaiheista riippumatta nuori oli kohdattu varsin usein joko erityis- tai peruspalveluiden piirissä.
- Kohtaamisissa osallisina olivat olleet muun muassa lääkärit, sairaanhoitajat, psykologit, terapeutit ja sosiaalityöntekijät. Palvelujärjestelmän ongelmakohdat paikantuivat niin korjaaviin kuin arjen peruspalveluihinkin.
- Tulkintani mukaan palvelujärjestelmässä nuorten ja aikuisten kohtaamisia ei ole tarpeeksi, koska niin monessa yhteydessä ja monelta toimijalta nuoren todellinen tilanne ja hätä olivat jääneet todentamatta tai niihin ei ollut puututtu.

KOHTAAMISET PALVELUJÄRJESTELMÄSSÄ ENNEN NUOREN KUOLEMAA (KIURU 2017, TULOSSA)

- Nuoren rakentamat elämän kulissit olivat osaltaan vaikeuttaneet kohtaamisia palvelujärjestelmässä ja avun suuntaamista.
- Nuoren ongelmat ja vaikeudet olivat näyttäytyneet ammattiauttajille hajanaisina huolen rippeinä.
- Itsemurhan oltua pitkään jatkuneen prosessin päätepiste, nuori oli kohdattu useiden ammattilaisten toimesta eri konteksteissa. Kohtaamisia oli leimannut irrallisuus, työntekijöiden vaihtuvuus ja kokonaisvastuun puuttuminen nuoren tilanteesta.
- Moni nuori oli pudonnut varsinkin kouluterveydenhuollon läpi.

NUOREN ELÄMÄ SUHTEISENA (KIURU 2017, TULOSSA)

- Kokonaisuudessaan vanhempien kertomuksista kuvastui, miten iso merkitys sosiaalisilla suhteilla ja niiden ulkopuolelle jäämisellä voi olla nuorelle.
- Sosiaalisen ympäristön tapahtumat korostuivat kertomuksissa siten, että niistä oli saattanut seurata nuorelle pettymyksen ja nöyryytyksen tai umpikujan ja ahdingon kokemuksia, jotka olivat murtaneet tämän itsetuntoa ja luottamusta elämän kantavuuteen.

NUOREN KASVUA TUKEVA KOHTAAMINEN JA MONIAMMATILLISUUDEN MERKITYS (KIURU 2017, TULOSSA)

- Miten nuori tulisi ammatillisissa käytännöissä kohdata, että kokonaiskuva tämän todellisuudesta muodostuu?
 - Tarvitaan kasvatuksellista otetta ja psykososiaalisen läsnäoloa, joissain tilanteissa myös psykiatrista asiantuntemusta.
- Kun tarkastelun näkökulmana on nuoren elämän rakentuminen suhteisena, vastaukset kiinnittyvät yhteisöasiantuntijuuteen ja sen merkitykseen moniammatillisessa työskentelyssä:
 - nuoren itsetunnon ja kasvun tukeminen erilaisissa prosesseissa
 - eri yhteisöjen välisen vuorovaikutuksellisten yhteyksien rakentaminen
 - kyky hyödyntää kokemuksellista tietoa yksilöiden välisissä kohtaamisissa
 - ymmärrys kulttuurin merkityksestä yksilön toiminnalle
 - vastuullisen yhteisön kasvun edistäminen

Tutkimuksen merkitys ammattikäytännöille (Kiuru 2015; 2017, tulossa)

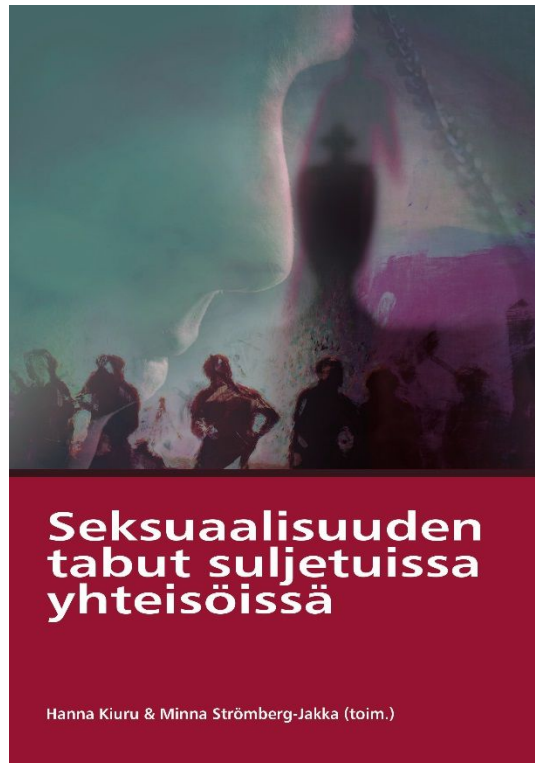
- Vuorovaikutuksen ja tiedon välittymisen katkoksia vältettävä (nuori, ystävät, perhe ja ammattiauttajat)
- Vanhempien kriittinen toimijuus tekee näkyväksi yksilön ja yhteiskunnan välisen kompleksisen suhteen <- Normaalius ja hyväksyttävä elämä määrittyvät yhteiskunnallisten ehtojen sanelemana. Yksilön on vaikea toteuttaa elämää, jos se on ristiriidassa yhteiskunnallisten arvojen kanssa.
- Palvelujärjestelmää on kehitettävä kokemusperäisen tiedon näkökulmasta, ”toinen tieto” -> Laadullisen arvioinnin merkitys.
- Ammattikäytännöissä korostuu psykososiaalisen ja kasvatuksellisen työn merkitys
- Masennuksen syntymisen yhteys sosiaalisen ympäristöön ja välittömiin ihmissuhteisiin
- Kriisityötä tehostettava jäljellejääneiden kannalta

LÄHTEET

Kiuru, H. (2015) Tragedian tarina. Nuoren itsemurhaan päättynyt elämä vanhemman kertomana. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, Scripta lingua Fennica edita, osa 404. Turku: Turun yliopisto.

Kiuru, H. (2017, tulossa) Nuoren elämä suhteisena ja yhteisöasiantuntijuuden tarve. Tarkastelu case-itsetuhon kautta. Teoksessa Tommi Hoikkala & Johanna Kuivakangas (toim.) Onko nuorisotyö nuorisolaisille? Yhteisöpedagogiikan kentät ja mahdollisuudet. Humak & Nuorisotutkimusverkosto.

TULOSSA KEVÄÄLLÄ 2017!

**Seksuaalisuuden
tabut suljetuissa
yhteisöissä**

Hanna Kiuru & Minna Strömberg-Jakka (toim.)